

GRUNDLÄGGNING

Risk eller möjlighet?

Exploatering kräver noggrann planering och riskanalyser ända från grunden.

Den här artikels rubrik kunde varit *Grundläggningmaskiner - vikten av arbetsplattform och andra säkerhetskontroller*. Men på en skala 1 till 100, hur många beställare, husbyggare eller ansvariga för arbetsmiljön, djupt inne i kalkyler och planering, skulle överhuvudtaget förstå att det handlar om en central fråga även för dem? En ännu bättre rubrik kunde varit

den klassiska *Grundläggningmaskiner för dummies*, men då skulle kanske någon byggladare självpåtagat känna sig orättfärdigt påhoppad. Men - om du nu tar dig lite tid och läser vidare kan behållningen bli en större medvetenhet om vilka besparingar i kostnader, tid och ökad säkerhet på arbetsplatsen du själv kan bidra med, bara genom en smula ökad kunskap om grundläggningmaskiner och dess förutsättningar. Om du dessutom håller en bra kommunikation med de fantastiska operatörer som på

plats hanterar dessa så för projektet helt avgörande maskinresurserna, kan ni tillsammans, med små medel utträtta underverk.

BYGGMASKINER VÄLTER INTE OFTA (I SVERIGE I ALLA FALL)

Någon gång har kanske tanken slagit dig, att det är tur att de finns. Alla dessa byggmaskiner, inte minst byggkranarna. Med sin eleganta fackverkskonstruktion löser kranarna snabbt och effektivt de allt tyngre

Ingen ovanlig arbetsmiljö för grundläggaren om arbetsberedningen saknas.

och högre lyften på arbetsplatsen som just din projektering och konstruktion kräver. Kanske har du mitt i din egen planering också funderat på hur kranen kommer dit? - Just det, med hjälp av mobila kranar förstås. Blytung men med mycket potent lyftkraft. Tur att grundläggaren varit där innan och fixat tillräcklig bärförmåga för marken och grundpåkänning. För grundläggningsmaskiner kan ju larva fram på vilket gungfly som helst! Eller?

GRUNDLÄGGNINGSMASKINER VÄLTER ALLTFÖR OFTA (I SVERIGE I ALLA FALL)

Men faktum är att grundläggningsmaskiner faktiskt kan välta - och välter alldeles för ofta. Exakt hur många är inte lika viktigt, som allvaret i att olyckorna tenderar att öka liksom de enorma säkerhetsriskerna och kostnaderna som varje vältningsmedför. Varför de välter är lättare att svara på - underlaget brister på grund av otillräcklighet bärighet av belastningen från maskinen. Genomgående är att det har saknats nödvändiga förutsättningar för personalens och maskinens arbetsyta och arbetsområde, eller med andra ord, en korrekt konstruerad arbetsplattform.

Många entreprenörer har efter egna olyckor arbetat med förebyggande åtgärder. På senaste Grundläggningsdagen dis-

kuterades vilka frågeställningar om en plattformens bärförmåga, som behöver beaktas för att undvika en vältnings. Det handlar om hur maskinen belastas, olika materiallager, lösa jordarter och hur risker och osäkerheter hanteras. Svensk Grundläggning medverkar i ett nytt SBUF projekt med syfte att ta fram branschgemensamma råd och riktlinjer för att visa på begränsningar och generaliseringar för olika typsektioner för en arbetsplattform

SVENSK GRUNDLÄGGNINGS "INTYG ARBETSPLATTFORM" STÄLLER KRAVEN

Svensk Grundläggning (SG) är samtidigt angelägen om att påskynda en förändring av branschens arbetsmönster, där arbetsplattformen måste bli en självklarhet för ökad säkerhet på arbetsplatser med grundläggningsarbeten. Det är anmärkningsvärt att användning av stockmattor fortfarande är så pass utbredd. Metoden är anpassad till betydligt lättare maskiner som Landsverk och Åkermans gamla linmaskiner, de sista lingrävarna togs för övrigt ur produktion i början på 70-talet. SG:s mening är att det är oansvarigt och förkastligt att slentrianmässigt använda stockmattor istället för en arbetsplattform. Stockmattehantering med dagens moderna maskiner orsakar också många allvarliga tillbud och olyckor

på personalen som arbetar utanför påkranen, och bidrar till kranvältnings och skador på maskinutrustningen när denna används för att flytta mattorna. Dessutom ger mattor en mer än halverad kapacitet av grundläggningsarbetet. Till skillnad mot en arbetsplattform som utöver en säker arbetsyta för dagens allt tyngre maskinen, även förbättrar arbetsmiljön utanför maskinen, med ett säkert tillträde och goda möjlighet att röra sig runt maskinen inom arbetsområdet.

Med inspiration från England har Svensk Grundläggnings medlemmar tagit ett inriktningsbeslut om ett nytt medlemskrav, vid arbeten med en grundläggningsmaskin. Vi kallar det *Intyg Arbetsplattform* som ställer krav på båda parter. Design och utförande på beställaren/huvudentreprenören, för entreprenörer uppgifter om maskinen. Dokumentet består av övergripande anvisningar utformat som ett intyg som ska signeras av behörig representant för beställare/huvudentreprenör. Utöver tekniska krav för en säker konstruktion, beskrivs typiska arbetsmiljörisiker, förutsättningar för en säker och tillräcklig arbetsyta för både grundläggare och leverantörer, tillträdesramper för förflyttning samt löpande kontroller och underhåll. Beställarens underskrift bekräftar att arbetsplattformfor-

mens konstruktiva livslängd minst omfattar tiden från första leverans av utrustning till att allt grundläggningsarbete avslutats, samt att andra aktörer som utför arbeten inom samma område och tid, har vetskap om att ytan kräver att den återställs för aktuella förutsättningar.

Designen av arbetsplattformen kommer att exemplifieras med lösningar för typiska förutsättningar men avser inte ge svar på platsspecifika krav. Den kan med fördel användas som stöd för BAS-U vid beredningen av grundläggningsarbeten. SG:s mål är att *Intyg Arbetsplattform* blir en självklar del i branschens medlemskrav. SG forums medlemmar - beställare, leverantörer, konsulter och entreprenörer ska alla vara införstådda i vilket ansvar de har i sina olika roller för *Intyg Arbetsplattform*, och de förutsättningar, uppgifter, beräkningar och utförande som det kräver. Kontakta Svensk Grundläggning om du redan nu vill ha mer information om *Intyg Arbetsplattform*. När det mer omfattande SBUF-projektet med detaljerade typsektioner, har färdigställts kommer dessa bli ett värdefullt komplement till *Intyg Arbetsplattform*. Vårt mål är att *Intyg Arbetsplattform* blir en självklarhet och ett krav inom all grundläggningsrelaterad verksamhet, ett krav som bör efterlevas av alla beställare av grundläggningsarbeten.

ÄR DU "SÄKER I GRUNDEN"?

På Svensk Grundläggnings kurser för projekterings-, produktions-, och arbetsledning (Steg 2P) får du som beställare eller husbyg-

Grundläggningsmaskiner kan inte operera på gungfly utan behöver en i ordningställd arbetsplattform.

gare central lära dig mer om de risker som BAS-P och BAS-U har att hantera för utförandet av grundläggning. Utgångspunkten är alltid en god samverkan och informationsöverföring mellan projektering, anbud, upphandling samt entreprenad. Därefter kommer mycket mer, exempelvis att vi skapar en förståelse för vikten av:

- Arbetsplatsbesök för riskbedömning
- Tillämpning av SG:s riktlinjer för *Arbetsmiljö vid etablering*
- Förståelse för maskinarbetets förutsättningar, som stabilitet och säkerhetsavstånd

■ Vikten av rätt maskin för rätt metod, betydelsen av ledning och bemanning med kompetent personal som löpande dokumenterar, planerar och kommunicerar förändringar, avvikelser och tillbud. Gör du redan allt detta - en eloge för då besitter du dessutom en rejäl dos *branschkurage!*

Känner du dig lite mer osäker på vilka punkter som du bör diskutera med grundläggningsentreprenören på ett startmöte och vid upprättande av arbetsberedning inklusive kontrollplaner och protokoll, för en gemensam säker arbetsplats? Då är du

En Arbetsplattform ska hållas intakt under hela grundläggningen.

varmt välkommen till nästa utbildning. Innan dess smygittia gärna på våra råd:

- Ha en tidig och löpande tät kontakt med varandra och diskutera alltid säkerhet
- Anpassa avropstider och tidplan för arbetena till arbetets svårighetsgrad och ge god tid för planering och förberedelser
- Se till att alla arbetsytor har en säker arbetsplattform och att det finns god allmänbelysning på hela arbetsområdet
- Skapa ett gemensamt ansvar för att det är rent och snyggt på arbetsställen och upplagsytor
- Dimensionera transportvägar och ramper tillsammans, så de är anpassade till de maskintyper och transporter som skall användas
- Ha ett väl tilltaget säkerhetsavstånd runt maskinen för att undvika olyckor där utgångspunkten alltid är det som anges i maskinens bruksanvisning
- Etablera skyddsanordningar och avstängningar som skyddar tredje man
- Informera om det finns föroreningar eller dolda ledningar i marken och meddela förändringar som sker under arbetets gång
- Kontrollera att entreprenörens grundläggningsmaskiner är anpassade för det projekterade arbetet, att det finns tid för daglig tillsyn av maskiner och utrustning samt att de är besiktigade
- Gör fortlöpande arbetsplatsbesök för noggranna riskbedömningar och uppföljningar tillsammans med alla som är involverade i arbetet
- Erfarenhetsåterföring är avgörande för att förebygga och undvika incidenter och olyckor framöver. Svensk Grundläggningens medlemmar är ålagda att rapporterar in dessa, både till företaget och Svensk Grundläggning, för att bidra till en ökad säkerhet i hela branschen.

POPULÄRA KURSER INOM SVENSK GRUNDLÄGGNING

För övrigt kan vi berätta att entreprenörerna utbildar sin personal som aldrig förr, både internt och genom Svensk Grundläggning kursverksamhet. Branschen har ett stort tillflöde av personal och till det kommer entreprenörernas medlemskrav, läs mer om dem på www.svenskgrundlaggnig.se. Ännu ser vi inte samma intresse för utbildning inom utförande från bygglidare, projekteringsledare och projektledare, men nya krav på förståelse för förutsättningar för säker och effektiv grundläggning, som *Intyg Arbetsplattform* hoppas vi snabbt kan ändra på detta.

GRUNDLÄGGNINGSMASKINER SKA BESIKTIGAS

Läser du i Arbetsmiljöverkets föreskrifter

Bild: Peab Grundläggning

Stockmattor som utformas omsorgsfullt kan vara en fullgod lösning i vissa fall.

kan du få ett intryck av att endast så kallade lyftanordningar ska besiktigas löpande. Fast nu är det inte så enkelt, eftersom alla maskiner har en bruksanvisning/instruktionsbok, som ska följas för att uppfylla både grundläggande säkerhetskrav enligt Maskindirektiv och standard, samt tillverkarens produktspecifika krav. I dessa anges bl.a. vilket löpande underhåll och vilka kontroller som ska göras. Så i praktiken ska alla grundläggningsmaskiner, oavsett om de lyfter något eller inte, regelbundet kontrolleras av kompetent personal eller av ackrediterad besiktningssman. För att underlätta för beställare att verifiera att så verkligen sker, och att de har en säker maskin på sin arbetsplats, arbetar Svensk Grundläggning maskinägare och leverantörer, i samverkan med borrhöretagen inom Geotec, med att ta fram en branschgemensam checklista. Den ska också kunna användas som råd och rekommendationer vid tredjeparts besiktning.

OBS! att bilderna i artikeln är exempelbilder och ska inte förknippas med bildtexterna. Alla företag drabbas av olyckor och tillbud. Men de företag som öppet delar med sig information är branschens verkliga föredömen och de som i praktiken bidrar mest till att olyckor kan förhindras. ■

LEENA HAABMA HINTZE
Kanslichef Svensk Grundläggning

JAN PETTERSSON
Kursledare Svensk Grundläggning